

INNOVATIEAGENDA NEDERLANDSE VARKENSHOUDERIJ
EN VARKENSVLEESKETEN:

NAAR EEN DUURZAME EUROPESE MARKTLEIDER IN VERS VARKENSVLEES

Ambities, uitdagingen en vernieuwingsagenda

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Innovatiegroep Varkensvleesketen

Juni 2007

Innovatieagenda Nederlandse varkensvleesketen

De Nederlandse varkensvleesketen heeft anno 2007 een goede uitgangssituatie. Posities die de individuele schakels hebben ingenomen in de Nederlandse, Europese en mondiale markt zijn sterk. Nederlandse bedrijven zijn leidend in de markt en werken met de hoogste internationale normen op het gebied van duurzaamheid: dierenwelzijn, diergezondheid, mest en mineralen. Het belang van de sector is groot met een arbeidsinzet van 45.200 arbeidsjaren, een toegevoegde waarde van 3 miljard euro (2004) en een exportwaarde van 2,1 miljard euro (2004).

Uit het debat over de toekomst van de varkenshouderij, dat de afgelopen jaren is gevoerd met alle partijen uit de varkensvleesketen en haar stakeholders, blijkt dat de sector ruimte krijgt om haar positie verder te verbeteren.

Er is geen reden om stil te zitten. De maatschappelijke en marktontwikkelingen vragen voortdurend om vooruitgang en vernieuwing. Om de sterke positie als Europees marktleider in vers varkensvlees in de toekomst te kunnen behouden hebben de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), de Nederlandse Vakbond van Varkenshouders (NVV), VION als ketenpartijen samen met Wageningen UR en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een Innovatieagenda uitgewerkt. Keuzen zijn gemaakt. De agenda richt zich op de drie belangrijkste opgaven voor de Nederlandse varkensvleesketen (in volgorde van belang):

1. Duurzame inpassing;
2. Efficiënte, geborgde ketens;
3. Consument gerichte productinnovatie.

De gewenste open houding naar de maatschappij, markt en keten vraagt om nieuwe kennis, werkwijzen, cultuur en gedrag, samengevat als kennis en competenties (opgave 4) en een heldere communicatie (opgave 5).

Opgave 1: Duurzame inpassing

Duurzame inpassing van de varkenshouderij is een belangrijke voorwaarde om een license to produce te behouden. Het bedrijfsleven (LTO, NVV en VION) wil een proactieve houding aannemen op de gebieden dierenwelzijn, mest en de fysieke inpassing van varkensbedrijven in het landelijk gebied en bedrijfsgebonden diergezondheid. Al deze acties moeten ertoe leiden dat de Nederlandse varkenssector voortdurend voldoet aan de gestelde normen in Nederland en Europa. Alleen dan kan de koploperpositie, die de Nederlandse bedrijven nu in de keten hebben, ook vastgehouden worden. Hiervoor wordt het voortouw genomen bij de concrete uitwerking van maatschappelijke eisen naar eisen die gesteld worden aan het productiesysteem. Door onderzoek en door implementatie van de resultaten in een voortdurende dialoog met de maatschappelijke organisaties, overheden en bedrijven worden realistische en uitvoerbare maatregelen genomen. Uitgangspunt bij deze dialoog is de zogenaamde triple P benadering waarin een nieuwe balans wordt gevonden tussen: planet (inclusief dierenwelzijn en diergezondheid), people en profit.

Dierenwelzijn

Het verder verbeteren van dierenwelzijn is een cruciale innovatieopgave. Hiervoor is onderzoek en daadkracht nodig. Concrete maatregelen op de korte termijn zijn onder andere het streven op de kortst mogelijke termijn in Europees verband met de castratie van beerbiggen te stoppen en het verder optimaliseren van de huisvesting. Mogelijk uitwerkingen zijn het doorzetten van het programma 'Meer beren op de weg', de uitrol van de Comfort Class stal, het uitwerken van ketenoplossingen zodat minder transport nodig is, werken aan de implementatie van de hoogste EU-eisen en stimuleren dat dierenwelzijn deel gaat uitmaken van de WTO-discussie.

Duurzame verwaarding van mest

Wanneer de mestproblematiek niet duurzaam wordt opgelost blijft de productie van vleesvarkens en biggen kwetsbaar. Het belangrijkste actiepunt is het ontwikkelen van een Masterplan Mest om te komen tot het integraal oplossen van het mest en mineralen vraagstuk. De inzet is om mest te verwaarden en om te zetten in producten die buiten de landbouw worden afgezet. Mest wordt een energie leverend product en wordt bewerkt tot kunstmestvervanger. Veel initiatieven lopen al en deze zullen waar nodig gebundeld worden. Door onderzoek zullen nieuwe verwerkings- en afzetstructuren worden gecreëerd.

Fysieke inpassing in het landelijk gebied

Bedrijven die willen uitbreiden of verplaatsen lopen voortdurend vast bij de vergunningverlening. Uitdaging is om een varkensstal en -houderij te ontwikkelen die iedere wethouder graag in zijn/haar gemeente wil hebben. Hiervoor moeten nieuwe stal- en bedrijfsconcepten voor de varkenshouderij worden ontwikkeld en geïntroduceerd, waarbij integraal wordt ingezet op verbetering van milieu, energie, dierenwelzijn, diergezondheid, arbeid, economie en inpassing in het landelijk gebied.

Bedrijfsgebonden diergezondheid

Het verhogen van de bedrijfsgebonden diergezondheid heeft een positieve uitwerking op dierenwelzijn en bedrijfseconomie. De bedrijfsgebonden diergezondheid zal met name betrekking hebben op:

- Terugdringen van het gebruik van diergeneesmiddelen
- Preventie en het treffen van hygiëne maatregelen op het varkensbedrijf
- Preventie van uitval van dieren.

Opgave 2: Efficiënte, geborgde ketens

De Nederlandse varkensvleesketen heeft een leidende positie in Europa, zowel in het gangbare als in het biologische segment. Om deze positie te behouden en versterken heeft de Innovatiegroep vastgesteld dat de bedrijven individueel en als keten, koploper moeten zijn in:

- Risico- en kwaliteitsbeheersing (integrale ketenbeheersing);
- Operationele efficiency.

Risico –en kwaliteitsbeheersing

De belangrijkste thema's zijn:

- Betere beheersing van de risico's inzake dierziekten door onder andere datakoppeling en de ontwikkeling van nieuwe technologie op het gebied van preventie en monitoring;
- Onderzoek naar het voorkomen van berengeur;
- Onderzoek naar de relatie tussen verbetering van het dierenwelzijn en vleeskwiteit;
- Efficiënter toezicht door verdere ontwikkeling van Toezicht op controle systemen;
- Ombuiging van middelgericht overheidsbeleid naar een doelgericht beleid en van een generiek beleid naar een risicogericht beleid.

Operationele efficiency

De sector heeft een sterke positie omdat de kracht van het uitstekende individuele ondernemerschap goed wordt benut. De keten als geheel functioneert echter suboptimaal en kent aanzienlijke faalkosten.

In de aanvoerketen zijn deze becijferd op ca. 75 miljoen euro per jaar. Om deze faalkosten terug te dringen zal een aanzienlijke verbetering van de (logistieke) performance van de keten nodig zijn. Gezien de complexiteit van de aanvoerstructuur, met veel partijen met hun deelbelangen, betreft het hier een stevige agro-logistieke innovatieopgave.

Naast verbetering van de aanvoerlogistiek moet in de keten een flinke slag gemaakt worden in de verbindingen tussen verwerkende industrie en haar afnemers in retail en foodservice.

In deze verslogistiek moeten intelligente logistieke en ICT - mogelijkheden worden onderzocht en ingevoerd.

Opgave 3: Consument gerichte productinnovatie

Voor het op de lange termijn gerichte, fundamentele procestechnologisch- en voedingsonderzoek, participeert VION in het Topinstituut Food & Nutrition Delta, waarin wordt samengewerkt met onder andere Unilever, Campina, Friesland Foods, DSM en de Nederlandse kennisinstellingen. Belangrijke onderzoeksthema's zijn hier relaties tussen voeding en gezondheid, gemak en genot.

Voor verdere succesvolle productinnovaties op de korte en middellange termijn zullen nog forse vraaggestuurde onderzoeksinspanningen gepleegd moeten worden om product markt combinaties van voldoende volume te ontwikkelen die zich lenen voor een (inter)nationale aanpak en distributie én zich lenen voor een vertaalslag naar gangbare varkensbedrijven. Bij deze consumentgerichte productinnovaties gaat het naast gezondheid, gemak, beleving ook om producten die een meerwaarde hebben voor dierenwelzijn en duurzaamheid.

Opgave 4: Kennis en competentieontwikkeling

Het realiseren van de innovatieopgaven in de praktijk vraagt om nieuwe kennis, werkwijzen, cultuur en gedrag (samengevat onder competenties). Dit geldt voor alle schakels in de keten: primaire ondernemers, managers en andere medewerkers in handel, transport, verwerkende industrie en supermarkten. Het stimuleren van ondernemerschap zal in de praktische uitwerking leiden tot onderscheidendheid.

Er is behoefte aan een bedrijfsgerichte opleiding die gekoppeld wordt aan innovatieprojecten. Studenten, de ondernemer/ manager/medewerker van de toekomst, dienen tijdens de opleiding goed geschoold te worden. Het onderwijsprogramma dient aangepast te worden.

Competentieopgaven zijn: goed kunnen netwerken, kansen zien, vermogen om samen te werken (horizontaal en verticaal), signaleren van vernieuwingsprocessen in markt en maatschappij, kansen en signalen vertalen in strategische keuzes én die keuzes realiseren, inzicht in gevolgen van de internationalisering, inzicht in risicomanagement, invloed op prijsvorming. Initiatieven zijn gestart zoals het Consortium Ondernemerschap i.o. en de Groene Kenniscoöperatie, zodat slim en duurzaam ondernemen inhoud krijgt.

Om de internationale concurrentie voor te blijven is verder een effectieve, efficiënte en vooral snelle kenniscirculatie tussen bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs en overheden noodzakelijk. Alleen dan kan de vereiste snelheid van vernieuwing bereikt worden. Een nieuwe inrichting van het oude OVO-drieluik (Onderzoek, Voorlichting en Onderwijs) is aan de orde. Vraag gestuurd onderzoek, gekoppeld aan nieuwe vormen van inspirerende leeromgevingen, zijn nodig zodat de nieuwe inzichten direct toegepast kunnen worden.

Opgave 5: Communicatie, doen wat je belooft en laten zien

Het bedrijfsleven (LTO, NVV en VION) staat samen achter de eerdergenoemde overkoepelende ambities en thema's. Een goede communicatie is nodig om er voor te zorgen dat alle stakeholders van burger tot consument, politiek, maatschappelijke organisaties en de bedrijven de uitvoering van de agenda ondersteunen.

De individuele bedrijven investeren veel in de thema's Duurzame inpassing, Efficiënte geborgde ketens en Consumentgerichte productinnovatie. De ingeslagen weg van een proactieve houding om vernieuwingen te bereiken vraagt ook om een actieve communicatie. Belangrijk is dat over de genomen initiatieven en uitkomsten wordt gecommuniceerd naar de verschillende doelgroepen: burger, consument, ketenpartners, maatschappelijke organisaties, politiek en overheden. Niet alleen om draagvlak te creëren maar ook om feed back te krijgen zodat verbeteracties en nieuwe innovaties kunnen worden opgestart.

BIJLAGE Leden van de innovatiegroep

- Annechien ten Have-Mellema Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO)
- Teun Klumpers het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)
- Paul Jansen VION N.V.
- Ruud Huirne Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR)
- Wyno Zwanenburg de Nederlandse Vakbond van Varkenshouders (NVV)